

Sex år efter det misslyckade klimattoppmötet i Köpenhamn är det dags igen: i Paris ska avtal skrivas. Vad har hänt sen sist, och kan det lyckas den här gången? **Sändaren klimatspanar.**

FOTO: SUBHANKAR BANERJEE/TT

Vi kan inte lägga klimatet på is

Klimatkrisen började inte 1988, den började när kol och olja gav industrialismen vingar. Men 1988 stod James Hansen, då forskare hos Nasa, i USA:s kongress och varnade för de redan pågående klimatförändringarna.

18 år senare, i oktober 2006, kom Sternrapporten, som visade att den sannolika kostnaden för klimatförändringarna blir enorm, och att priset för att hejda de utsläpp som driver uppvärmningen är småpengar i

sammanhanget.

Ungefär då blev klimatfrågorna politik och mer allmän kunskap. IPCC – FN:s klimatpanel – kom med alarmerande och allt entydigare forskningsrön, örken i Stilla havet larmade om att de höll på att sjunka, isbjörnarnas snara brist på is blev en symbol.

2009 skulle det hela lösas, med ett avtal, i Köpenhamn. Men avtalet blev mycket svagare än många hoppats, utsläppen hejades inte, och luften gick ur många politiker, och människor försökte hantera sin klimat-

ångest, bli klimatsmarta och visa klimathänsyn.

30 november inleds ännu ett klimattoppmöte, när förhandlare från världens länder samlas till COP21, i Paris. Precis som 2009 är planen att ett avtal ska slutas mellan alla länder, för att säkra att den globala uppvärmningen inte blir högre än två grader över den förindustriella nivån. Men vad har hänt, som ger anledning att tro på en framgång den här gången? Hur är klimatläget hösten 2015?

Två månader innan Paris är det kick-off,

kyrkan & klimatet

Inför klimat-
toppmötet
i Paris

Kulturhuset i Stockholm blir Klimathuset för två dagar. Lärare är här på fortbildning, skogsägare kommer för att höra om sina frågor, folk söker kunskap och möjligen hopp – arrangerande Naturskyddsföreningen har liksom profilerat sig som det positiva larmet.

Föreningens ordförande Johanna Sandahl öppnar med en jämförelse med läget inför Köpenhamn: ”då var attityden att sist ut ur fossilsamhället vinner, nu är det tvärtom. Och Sverige ska bli en av de första fossiloberoende välfärdsnationerna”, säger hon, med en referens till höstens regeringsförklaring.

Hopp, alltså. Och även om det är en kris vi hanterar, och deprimerande vittnesbörd också kommer fram i Klimathusets utbud av debatter, föredrag, konst, fest och film, är det entusiasmerande.

REDAN FÖRSTA dagens första timme kliver klimatforskningens rockstjärna Johan Rockström upp på scenen. Ur vetenskaplig synvinkel, säger han, är vi i slutet av något: forskningen finns, nu måste besluten tas, för möjligheterna att säkra en hållbar värld finns ännu.

– Fast bara i fem eller tio år till. Därför är det så viktigt att vi kommer överens 2015.

Han pekar på riskerna: de åtaganden länder hittills har gjort inför Parismötet är alldeles för låga – de pekar mot en temperaturhöjning över tre grader.

– Fyra grader vore som ett permanent världskrig, med människorna mot planeten. Och två graders uppvärmning är inte ett mål, utan den absolut högsta hanterbara temperaturhöjningen. Bortom det är det okänd terräng.

MEST TALAR Johan Rockström ändå om det goda som händer, att soleden blomstrar, och att världens länder nyss enades om FN:s utvecklingsmål. Eftersom frågorna sammanfaller blev det en uppvärmning inför Paris. Johan Rockström var där.

– Ni anar inte hur viktigt det var att stats- och regeringscheferna fick höra påven Franciskus tala. Han är totalt kalibrerad med forskningen och hans huvudbudskap var att det är dags att transformera våra drömmar till action.

Fast, säger han, allt går för långsamt.

Påven kan forskningen, och i Sverige är Svenska kyrkan och Diakonia sedan länge två klimatfrågeaktörer med pondus. Det beror inte minst på de internationella kontakterna. Anna Axelsson arbetar med klimatfrågor på Diakonia, och berättar om kunnandet de möter i fattigare länder.

– De jobbar redan med frågorna, de vet vad som behöver göras, säger hon, och berättar om strategier för anpassning till klimatpåverkan, och om hur ett panafrikanskt nätverk driver ett 1,5-gradersmål.

– De ser ju redan stora förändringar och förstår hur två graders temperaturökning skulle drabba deras länder. Och så driver de finansieringsfrågan, för om deras regeringar och myndigheter inte har pengar till åtgärder kan man inte heller ställa dem till svars.

Anna Axelsson ska till Paris, bland annat

Ökad medvetenhet om klimatfrågor i fattigare länder:

”De ser ju redan stora förändringar och förstår hur två graders temperaturökning skulle drabba deras länder”

för att lyfta finansieringsfrågorna. Världens rika länder har lovat att betala för omställning – allt mer, efter hand. Systemet är igång, men för lite pengar kommer in.

– Det är en rättvisefråga att resursstarka länder bidrar till fattigare länder, men det är också en överlevnadsfråga globalt.

NÄR ANNA AXELSSON jämför det kommande mötet i Paris med Köpenhamn pekar hon först på att det mötet förbereddes bara i ett par år, då dessutom en finanskris ställde till det. Inför årets möte har man förberett sig i sex år – och vänt på proc essen. I Köpenhamn var vetenskapens bud om nödvändiga utsläppsminskningar utgångspunkten, de skulle fördelas, uppifrån. Inför Paris kommer varje land in med sina åtaganden. Visst, det ger för låga åtaganden, säger Anna Axelsson, men fler länder hänger med. Man börjar med att hitta samarbetet.

Vad borde hända i Paris?

– Vi borde få ett juridiskt bindande, ambitiöst avtal, med starkt långsiktigt mål för utsläppsminskningar. Att man skärper målen efterhand, och att alla länder deltar, säger Anna Axelsson, och konstaterar att detta kommer man att kompromissa om ända in i slutminuterna.

– Men jag tror det blir avtal. Det blir sämre än man skulle önska, men ... man ska inte se Paris som ”nu eller aldrig” utan som en

FÖR MYCKET VATTEN
De ständiga översvämningarna försvårar vardagen för människor i Bangladesh. Många drabbas av sjukdomar.

FOTO: PAVEL RAHMAN/TT

”Fyra grader vore som ett permanent världskrig, med människorna mot planeten.”

tydlig chans att få med alla länder på båten.

En klimatläggespanare ser denna höst många kunniga personer som pekar på många faktorer som pekar mot en ljusning. Inte minst på andra nivåer än FN:s. Många kända och okända namn sluter upp bakom *Earth Statement*, som kräver skarpare mål. Man kan addera teknologitveckling på energisidan, en vaknande opinion i USA – med världens största demonstration som tydligt tecken, för ett år sedan – och en växande rörelse för ”divestering”, där pensionsfonder, universitet, företag och privatpersoner tar ut sitt kapital från fossilindustrin, signalerar att kol, olja och gas är oetiskt, osäkert och smutsigt.

Frågan är väl hur det blir politik av det.

PÅ KLIMATHUSET utmanar några hållbarhetschefer från stora företag en politikerpanel. Från Ikea efterfrågas mer regler – ”det måste bli lätt att göra rätt”. Coop uppmanar politikererna att styra de statliga bolagen mer – så att statens miljömål blir verklighet där – och Preem säger: vi vill byta ut all fossil olja, när får vi spelregler så vi kan uppfylla målen ni satt åt oss?

Svaren blir lite vaga – politik handlar ofta om att väga ihop intressen. Men efterfrågan på tydligare, konkretare klimatpolitik, gärna i samarbete över partigränser, återkommer.

Så också från Anders Wijkman. Han har jobbat med hållbarhetsfrågor i decennier, nu är han ordförande i regeringens miljömåls-

Kina har bidragit mycket med utsläpp som drivit på uppvärmningen, men nu tycks Kinas ledning ha förstått allvaret.

Johan Rockström, klimatforskningens svenska rockstjärna, får stort genomslag i media.

Klimatet i medierna

EFTER ATT KLIMATFRÅGORNA länge på sin höjd varit notismaterial fylldes medierna av klimatmaterial inför Köpenhamnsmötet 2009 – och när mötet blev en besvikelse försvann klimatartiklarna igen.

– Efter Köpenhamn har man lärt sig att inte haussa stämningen, säger Anders Hellberg, debattredaktör på Supermiljöbloggen, som samlar aktuella nyheter om miljö och klimat.

– Inför Köpenhamn var det också en mycket tydligare debatt med klimatskeptiker. Den har försvunnit helt, nu handlar debatten om lösningarna – kärnkraft eller förnybart, sälja eller behålla kolet? Och det är ju annorlunda än att diskutera om problemet är på riktigt eller inte.

Anders Hellberg.

I dag är klimatfrågornas politiska och vetenskapliga sidor självklara att bevaka för stora medier, och det som inte får plats där kan man hitta till exempel på sajter som **Supermiljöbloggen** och **Miljöaktuellt**. Där berättas om – och granskas – forskningsrapporter och aktörer i klimatdebatten, i en ström av nyheter som i sig visar hur mycket som händer i frågorna. **SVT Pejl** har en folkbildande klimatguide, och i tidskriftsvärlden finns klimatmagasinet **Effekt**, som just fyllt fem år. De vänder och vrider på snart sagt alla aspekter av klimat- och resurskrisfrågorna, från sociala och politiska frågor till stadsodlingstips och existentiella aspekter.

Anders Hellberg menar att berättelsen om var samhället ska ta vägen i den här krisen fortfarande saknas. Kanske kommer den, när fler röster talar om frågorna – han nämmer Teslas vd Elon Musk, Leonardo Di Caprio, Naomi Klein, och förstås svenske professorn Johan Rockström, med årets mest omtalade Sommarprogram.

– Det spelar stor roll med människor som kan göra frågorna mer begripliga, och att de driver dem utifrån olika utgångspunkter.

beredning, med politiker från alla partier utom SD. Till nästa år ska de föreslå hur ett klimatpolitiskt ramverk och en strategi för att komma ner till nollutsläpp ska utformas.

Möjligheterna är stora, säger Anders Wijkman, men det är utmaningarna också, till exempel i att förstå hur samhället omvandlas, och vilka styrmedel eller hjälpmedel som behövs i framtiden.

– Politiker i gemen tror att vi lever kvar i industrisamhället, men det behövs en helt annan logik nu, och den hör jag inte.

Han gläds åt att Kinas ledning har förstått allvaret – ”på ett helt annat sätt än resten av världen” – och att ambitionen i Sveriges politik har höjts. Och så växer tankeströmningar om cirkulär ekonomi och jordbruk som kan binda kol i stället för att släppa ut. Men våra ekonomiska modeller står i vägen, menar han.

– Vi måste igenom ekluten med alla konventionellt utbildade ekonomer, som dömer ut hållbarhetsprojekt med att det inte är kostnadseffektivt. Ekonomiutbildningarna i dag ser ut som om de senaste 30, 40 åren inte hänt, de måste göras om, och det pågår ... men det tar en väldigt tid.

Ekonomi borde ställas om mot mer resurs-effektivitet och förnybarhet, det skulle sänka utsläppen och ge fler jobb. Och det skulle gå att göra det snabbt, säger Anders Wijkman, och jämför med andra världskriget.

– Då ställde man på några månader om från att tillverka bilar och kylskåp till tanks

och flygplan. Men det kräver mer av en kommandoekonomi ... och jag tror inte vi är där.

Han berättar att han just träffat klimatforskningsnestorn James Hansen, som redogjorde för nya rön om smältningen av isarna: den kommer att gå mycket fortare än vi trott, det kan handla om fem meters höjning inom femtio år.

För att undvika detta krävs minskningar av utsläppen som får Anders Wijkman att tala om Paris som ”patetiskt”.

– Samtidigt ser det mer löftesrikt ut än för ett år sedan, och vi måste göra det bästa av Paris. Men det är väldigt viktigt att politikerna när de kommer hem därifrån är ärliga och säger att det här räcker inte alls.

FÖR LITE, för långsamt. Det säger alla jag frågar om Parismötet – men också att det kan bli ett avstamp. Eller en avspark: ”När bollen rullar kommer vi att överträffa våra mål”, säger Johan Rockström från Klimathuset scen.

Lite senare får miljöminister Åsa Romson frågan om hur plan B ser ut, eller vad som händer när det har gått för dåligt i Paris. Hon kommer av sig lite, och säger sedan att det inte finns någon plan B.

– Det blir katastrof om vi inte får ett avtal som det finns uthållighet i.

FÖR LITE VATTEN
Det är de fattiga människorna som får ta smällen av den globala uppvärmningen. En indisk bonde kämpar med sin odling.

FOTO: CHANNIANAND/TT

DAVID BERJLUND

DAVID BERJLUND